

BT Innsikt er en blogg hvor forskere selv publiserer artikler om egen forskning og aktuelle temaer

Et monumentalt magaplask

✂ **Publisert:** 2015-09-10 00:01 **Sist oppdatert:** 2015-09-11 20:58

FORFATTER:

Ole Bjørn
Rekdal

Bindersen er et perfekt nasjonalsymbol som fungerer glimrende både innad og utad. Men det er likevel et problem med den norske bindersen, og som kan tjene som et godt eksempel på at det kan være lurt å forske før man feirer.

Vi nordmenn føler ofte behov for å skryte av vårt bittelille land når vi er på reise ute i den store verden. De siste 17 årene har mye dreid seg om da vi slo Brasil i fotball. Brasilkampen under VM i 1998 ble stemt fram til en 3. plass i VGs kåring av de største øyeblikk i Norges første 100 år som fri nasjon, kun slått av et par hendelser i forbindelse med krigen: tungtvannsaksjonen og Tysklands kapitulasjon i 1945.

Det avgjørende straffesparket i kampen der vi nedkjempet kjempem Brasil er naturligvis avbildet på et norsk frimerke.

<http://mediaweb.posten.no/fotoweb/>

Uansett hvor sterke følelser hendelsen vekket her hjemme, må vi nok konkludere med at det stort sett bare er vi nordmenn som husker akkurat denne kampen. Ballsparket til Kjetil Rekdal har med andre ord begrenset nytte som markedsføring av Norge i utlandet.

I så måte er kanskje ostehøvelen noe mer håndfast og varig. Dette fantastiske redskapet ble oppfunnet av nordmannen Thor Bjørklund i 1925, noe som rimelig nok også er markert med et frimerke.

<http://mediaweb.posten.no/fotoweb/>

Når jeg har skrytt av at jeg kommer fra samme land som ostehøvelen har imidlertid responsen vært minst like laber som når jeg har snakket om det norske fotballmirakelet under VM i 1998. Jeg har reist og bodd ganske mye i utlandet, men jeg kan ikke huske å ha kommet over en eneste ostehøvel, med unntak av i hjemmene til nordmenn i utlendinger da.

Når sant skal sies finnes det ganske mange alternative måter å kutte opp en ost på. Uansett hvor pussig vi nordmenn synes det er, så er det dessverre slik at store deler av verden enda ikke har oppdaget og tatt i bruk den geniale ostehøvelen vår.

Ostehøvelen og Brasilkampen er utvilsomt kraftfulle nasjonale symboler til internt bruk, men de har nok begge liten interesse utover Norges grenser.

Det andre frimerket i serien «Norsk oppfinnsomhet» avbilder en binders, et produkt som har fått langt større internasjonal utbredelse enn ostehøvelen.

<http://mediaweb.posten.no/fotoweb/>

Amerikanerne alene kjøper ca. 11 *milliarder* binders hvert år, og mennesker over hele verden har faktisk et bilde av denne norske oppfinnelsen rett foran nesa si store deler av dagen, i form av et vedleggsikon i epostprogrammet sitt.

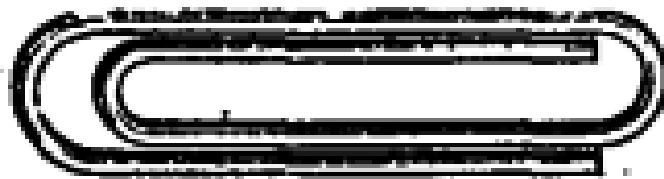
Johan Vaaler fra Aurskog søkte patent på sin papirklemme i 1899. 90 år senere ble det reist et gigantisk monument over denne oppfinnelsen utenfor BI i Sandvika: en 7 meter høy og 600 kilo tung binders, naturligvis nok en ny norsk verdensrekord.

Bindersfrimerket, med Vaalers patentsøknad som bakgrunn, kom ut 100 år etter søknaden. Ifølge Frimerketjenesten ved Posten Norge AS ble akkurat dette frimerket trykket i 87 832 469 eksemplarer. Det blir ganske mange små påminnelser det, om genistreken til vår landsmann fra Aurskog.

Bindersen er åpenbart langt bedre egnet enn både ostehøvelen og Kjetil Rekdal til å vise hvordan norsk dyktighet har hatt innflytelse på resten av verden. Det er imidlertid et lite problem med bindersen også.

I 1893, altså 6 år før Johan Vaaler sendte inn sin patentsøknad, ble denne annonsen trykket i *The American Lawyer*:

DON'T MUTILATE YOUR PAPERS
with pins or fasteners, but use the
GEM PAPER CLIP

Only satisfactory device
for temporary attach-
ment of all kinds of
papers. Quickly applied
and removed.

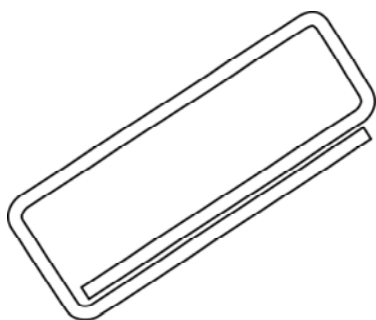
25 Cents a Box.

Cushman & Denison, 172 9th Avenue, N.Y.

The American Lawyer, 1(9): s. 3, september 1893.

Bindersen det reklameres for er urovekkende lik BI-monumentet og bildet på de 87 millioner norske frimerkene. Det store spørsmålet blir da hvor det norske bidraget til utviklingen av bindersen egentlig ligger.

Lars Roede har skrevet en fascinerende artikkel om hvordan bindersen kunne bli oppfunnet i Norge, mange år etter at den var i kommersiell produksjon i USA. Johan Vaaler var nr. 15 i rekken av de som oppfant og patenterte en form for binders eller papirklemme, og varianten han utviklet så ganske annerledes ut enn bildet på frimerket og BI-monumentet.

Lars Roede: Vaalers
papirklemme

Ifølge Roede var dessuten Vaalers versjon temmelig ubrukelig, og ble sannsynligvis aldri satt i produksjon.

Roedes artikkel er kanskje en nasjonal nedtur for mange, men den er uansett en glimrende påminnelse om at det kan være lurt å forske litt før man setter i gang med å bygge monumenter og feire jubileer.

Det mest interessante med bindersens historie er at svært mange nordmenn fortsatt tror eller føler den er norsk, på tross av en rekke publikasjoner og et overveldende bevismateriale som sier at den ikke er det.

En del av forklaringen på dette fenomenet ligger nok i forsvarsmekanismer som fortrenger og beskytter oss mot ubehagelig kunnskap.

Verden går ikke under om vi fortsetter å innbille oss at bindersen er norsk. Men konsekvensene kan bli katastrofale om de samme psykologiske forsvarsmekanismene brukes mot andre typer ubehagelig kunnskap, for eksempel om menneskeskapte klimaendringer.

Illustrasjonsfoto: BI-binders av Lars Roede